

նորոգեալ մեծեցին զՄա-
կեդոն եւ զամենայն հոգե-
մարտն:

Յոյն կոյս համառանալ ա-
ռաքելու (418) ... իսկ այր
մեծ էր Նիկեոսարի անուն
... յեպիֆանոսու թիւն (Ա.
Պոլսի) նախակարգեալ...
(419).... Եղաքիս, որ
յս Բաղնիկի... կա-
պաղիպոսը եպիֆանոս,
եւ Գրիգոր Նիսիւսայ կապ-
պաղոս եւ այս քաղաքը:
Նիկիթըզիոս որ ի Կիւսիւնի
(Nicomus, անշուշտ ձեռա-
գրեալու աղտ. թիւն) (420):

Աւելորդ է Սոկրատէի վերջուցածներու վրայ
խօսին, որովհետեւ առաջին անգամ հոս չէ որ կը
պատահինք:

Թալեդոմէն է ուրեմն խորենացին ինք զինքն
Ե գարու շնորհակ կերպարանել, որուն վրայ զար-
մանք կը քանանանք երբեմն կանխեր: Այս,
մեք իսկ կը զարմանանք այն անապրեութեան
վրայ, զոր ցուցուցած է նեոստրաֆանաց եւ միա-
րենայն նկատմամբ, սակայն ամենեւին այնչափ հի-
ացուցիչ չէ այս, ցորաքի որ խորենացին ինք զինքն
այդ յայտնի ժամանակներէ յառա՛ծ կ'ուզէ ձեռա-
ցնել: Բայց թէ երբեք մտքէն կրնա՞ր անցնել
Ի—Ը գարեալ մէջ. թէ 381թ ժողովն Ե գարու
Բ խորեն Տաղեւ սկսաւ ծանօթանալ, այն իսկ է
խնդիրն, որուն պատասխանը ժխտականապէս
տունը արգէն:

* Ն. Ա.

ՀԻՊՊՈԼԻՏԵՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅԻՆ ԳՐԱՐԱՆԻՆ ՀԱՅ ԹՐԿԱՎԵՆԻՆԻՆԻՆ ԳՐՈՑ՝

Պրոֆ. Գրիգոր Խալաթեանի այս գրութիւնը,
Wiener Zeitschrift-էն (XVIII. Հատը. — 2 տարւոյ ներս
182-186) «ամբողջական թարգմանութեամբ», կը ներ-
կայացնենք Հանդիսի ուսումնասնել ընթերցողաց,
ինչպէս որ Հնդ. 1903 Օգ. — Սեպ. Թուրքի մէջ ներս
284 խոստացած էինք: Միանգամայն ընթերցողաց
մտադրութիւնը կը 'բախիրենք' անցեալ տարւոյ Հան-
դիսի 1. Թուրքի 30րդ երեսին:

Քանի մը տարի յառաջ Մովսիսի
խորենացւոյ «Հայոց Պատմութեան» ընագրին
մանրամասն ուսումնասիրութեան ձեռք զարկած
ժամանակն նպատակս էր ասոր բուն աղբիւրները
ճանչնալ, ինչպէս նաեւ այսո՞ւ ասոր հետ
կապած ամենակարեւոր ինքնութիւնը —
արժանահաւատութեան ինչ աստիճանի ըլլալուն
եւ խմբագրութեան ժամանակին — վերջնական
լուծման ձեռնտու ըլլալ — ուստի 1896 տարին՝
իմ ուսումնասիրութեան արդիւնքը հրա-
պարակեցի, որ Հայ պատմագրին երկին կէսը
գրաւած էր: Եւ որովհետեւ հիմայ, Մովս.
խոր.ւոյ վրայ քննութեանս երկրորդ ու վերջին
հատորին ապագրութիւնը կը սկսիմ, կ'ուզեմ՝

այն այս աշխատութեանս լոյս տեսնելէն
յառաջ՝ հետաքրքրական գիւտի մը վրայ
տեղեկութիւն տալ:

Հայերէն ձեռագրոց մէջ Ափրիկանոսի
եւ Հիպպոլիտոսի հետքը փնտռած աստեւս,
զորմէր խորենացին Բ. Գրոց Ժ.Գ. Գլխոյն մէջ
Արտաշէս Անոյն պատմութեան առթիւ կը
յիշատակէ, Վենետիկի Միխիլարեան Միաբա-
նութեան Մեծարգոյ Հարց մատենադարանին
մէջ փոքրիկ ձեռագրի մը հանդիպեցայ, որ
հետեւեալ տիտղոսը կը կրէր «Մովսեսի
խորենացւոյ եւ Անդրեասի» (ժամանակագրու-
թիւն — անշուշտ): Այս երկը ցայժմ ամենեւին
քննութեան ենթարկուած չէ, թէեւ մասնա-
գրտաց յորդովին անծանօթ չէր: Այս գրու-
թեան ընթերցուածը շարունակած ժամանակս՝
Հոլովմայեցի Հիպպոլիտոսի ընծայեալ Ժա-
մանակագրութեան մը (Liber generationis)
լատիներէն ծանօթ խմբագրութեան բառացի
թարգմանութիւնն — ի մեծ հաճութիւն իմ —
առջեւս ելաւ: Այս փոքրիկ գրութեանս ոչ
միայն Հայ պատմական գրականութեան, հապա-
նաեւ մասնաւորաբար բիւզանդեան ժամանա-
կագրութեան համար ունեցած կարեւորութիւնն
ի նկատի առնելով՝ նոյնը ապագրութեան կը
պատարաստեն: Եւ հիմանդնէ իսկ այս մեծարեալ
ժողովոյն մէջ՝ ասոր վրայք քանի մը տեղեկու-
թիւն տալը՝ անպատահ չէմ համարիր:

Ինչպէս ըսինք, ձեռագրին վերնագիրն է.
«Մովսեսի խորենացւոյ եւ Անդրեասի» — ըստ
Վենետիկի օրինակին, եւ «Մովսեսի խորենաց-
ւոյ, Անդրեասի եւ Անանիայ Էփրակացւոյ» —
ըստ օրինակին Իշմիածնի կաթողիկոսական մա-
տենադարանին, ինչպէս որ անձամբ ալ նոյնը
հոն աչքէ անցնողքս եմ: Չեռագիրս կը
սկսի Ագամէն եւ անոր ետեւի յաջորդներէն
եւ կը հասնի մինչեւ Նոյ՝ իւրաքանչիւրին
ծննդեան ու կենաց տարիներն ուրոյն ուրոյն
նշանակելով: Չեռագրին այս մասը, որ (իմ
ձեռագրին մէջ) երկու երես բռնած է, աղբեր-
քն է — Մով. խորենացիէն հանուած է: Ասոր
կը յաջորդեն ուրիշ աղբերք մը՝ — Անդրե-
ասէն՝ Նոյայ երեք որդւոց՝ Սեմայ, Գամայ եւ
Թափթի սերունդները մանրամասնաբար թուե-
լով ասոնցքն յառաջ եկած ամեն ծանօթ
ժողովուրդներն եւ ցեղերը եւ նշանակելով
կղզիները, գետերն ու լեռները, նմանապէս
ըսելով թէ որ ժողովուրդները գիր ունենին:
Ասկից ետքը, Փաղեգէն սկսեալ՝ կը յիշուին
մի առ մի հրէից նահապետները, գաւառւորները,

¹ Ի Համբուրգի յամբ 1802՝ Արեւելագիտաց Ժ.Գ. համա-
ժողովոյն առջեւ կարգացուած հաւաքութեան թիւն մը:

Թագաւորներն ու մարգարէները — իրենց պատմական թուականներովը — մինչեւ Վիւրտտի առեւ պարսից իշխանութեան տակ նուաճուիլը, լայն մասը, որ ամբողջ ձեռագրին գրեթէ երկու երրորդականը կը բռնէ, բառացի նմանութիւն ունի Հիպպոլիտոսի «Գիրք ծննդոց, ին (Liber generationis) հետ (հրապարկ. Dindorfի, էջ 413—419) սակայն առանց ամենեւին Հիպպոլիտոսի յիշատակութեան: Միանգամայն հետաքրքրական բան է տեսնելը, որ լատիններէն բնագրին նոյն մասին մէջ՝ համեմատութեամբ հայերէնին վեց տեղ պակաս տողեր կը գտնուին — հաշուելով երրորդէն մինչեւ ութերորդը — գլխաւորաբար յոյն աշխարհին զեպերէնէն, այս տողերը Մինեկղոս ալ յառաջ կը բերէ համապատասխան տեղերը՝ իրենեւ Վփրիկանոսէ փոխառեալ: Յիշեալ վեց տողերուն միջոյն մէջ՝ հայերէն ձեռագիրը Վփրիկանոսէն կոչում կ'ընէ: Բայց 419 երեսէն սկսեալ, այսինքն պարսիկ Աքեմենեանց ցանկէն սկսեալ՝ «Գիրք ծննդոց, ին (Liber generationis) հայերէն բնագրին հետ ունեցած նմանութիւնը զգալի կերպով կը նուազի: Առաջինն մէջ՝ ինչպէս որ յայտնի է՝ Աքեմենեանց ցանկին ետքը լոկ անուորներ կը յաջորդեն — «Անուանք արարածոց» (Nomina creaturae) — «Ազգաւ սկսեալ, «Մարգարէից անուանք» (Profetarum nomina) — նմանապէս յԱզգաւ սկսեալ, «Անուանք Թագաւորաց» (Nomina regum) — Սաւուղէն սկսեալ, «Անուանք քահանայից» (Nomina sacerdotum) — յԱհարոնէն սկսեալ: Ասիկց ետքը կու գան Եփրատի թագաւորաց — Պաղոմեանց — Աղեքսանդրէն սկսեալ, հոսով մայնցոց կայսերաց ցանկերը — Ազգաստուէն մինչեւ ցԱղեքսանդր՝ ցորդին Մամեայ (յաւին 224): «Գիրք ծննդոց, ը (Liber generationis) կը վերջանայ՝ «Հրէից Թագաւորացն անուանք, ը (Nomina regum Hebraeorum) թուելով եւ ասոնց Թագաւորութեան տարիները նշանակելով:

Հայերէն ձեռագիրը, որ «Գիրք ծննդոց, ին (Liber generationis)՝ 419^ր երեսէն սկսեալ, ինչպէս որ ըսինք խոտորելու կը սկսի, Աքեմենեանց ցանկէն յառաջ չիճդ այս ցանկը, ինչպէս նաեւ ասոր յաջորդող Եփրատի Պաղոմեանցը, յառաջ կը բերէ՝ ըստ բաւականի Հիպպոլիտոսէն հետանալով եւ միւս կողմանէ թմէ այս թէ յաջորդ կենտրուն մէջ Եւսեբեայ Թաւմազարութեան մերձենալով: Ասոր կը յաջորդեն հայերէն բնագրին մէջ այնպիսի կտորներ՝ որ լատին բնագրին մէջ կը պակսին:

այսինքն հրէից իշխաններուն վրայ՝ Յեսու Յովսեփեկայէն սկսեալ մինչեւ Արիստոբոլոս եւ Աղեքսանդր, «որոնք քահանայապետ եւ եւ միանգամայն Թագաւոր էին», հրէական պետութեան կործանման վրայ, Հերովդէսին Թագաւորելուն, հռովմական կայսրութեան կանգման ի ձեռն Յուլիոս Կեսարի եւ Աւգոստոսի, որուն ասոնքը Քրիստոս ծնած է, նմանապէս նաեւ Քրիստոսի քարոզութեան վրայ՝ «ըստ Փղէգոնի եւ Յովսեփոսի», որ Յիւլիոսի 15^ր տարին կ'իշխայ. կան նաեւ հոս այլ եւ այլ ժամանակակիցական թուականներ, որ նոյն տարւոյն յարմարցուած են: Թեպէտ եւ հռովմական կայսերաց ցանկը լատին բնագրին մէջ ալ կայ, սակայն հոս միայն մինչեւ Աղեքսանդր որդին Մամեայ՝ յառաջ կը բերուի, մինչեւ հայ բնագիրը՝ ցանկը մինչեւ Է^ր. դար կը շարունակէ, եւ այն՝ մինչեւ բիւզանդեան Հերակլ (610—640) կայսրի, Հայերէն ձեռագիրը կը վերջաւորի պարսիկ սասանեանց ցանկովը — Արտաշիւէն մինչեւ խոսրով Բ. Կոսակ (590—628) — որ լատին բնագրին մէջ կը պակսի:

Այս յառաջ բերուած համառոտ ակնարկութենէն բացայայտ կը տեսնուի, որ մեր ձեռագիրը ստուգելու երեք որոշ աղբիւրներու հիման — այսինքն Մովսէսի խորոյց, Անդրեասի եւ Անանիայի Խրակացոյց — վրայ հաստատեալ է: Մովսէս խորենացիէն (1, 4) կամ ասոր մէկ աղբրէն եղած փոխանութիւնը ձեռագրին մէջ չձգելու նշանակուած է՝ այս կտորն է (իմ ձեռագրին համաձայն) այն երկու երես գրաւող սկիզբն, որ Ազամայ եւ անոր սերնդոցը վրայ կը խօսի մինչեւ ցուց բազաւորաբար (ընդարձակ կտորով մը եւնովքի եւ Նոյի վրայ). այս մասը թերեւս վերջին Ազգաւասին ամբողջական գրութեան վրայ աւելցուած է, իրեն ասոր յարմարող ներածութիւն մը: Անգրեասին վերաբերող մասը Նոյայ որդիքը թուելով կը սկսի. սակայն հոս իսկ խնդիր կը յայտնէ, թէ ո՛ր ասի կը վերջանայ եւ ըստ այսմ երրորդ աղբրը՝ Անանիան ո՛ր կը սկսի. ո՞վ է այս Անգրեասը: Հայ-պատմական ժառանգագրութեանց՝ մէջ՝ Վոսդանդիոս կոյսեր († 361) ժամանակը՝ Մամեայ (Դուլարիւր, Chronol. armén. p. 190-)

1 Պարթևիւն [այսինքն (ձեռագիր տակաւին), երես 24 (ըստ իմ ձեռագրին). Առաջին երես 138 (հրա. Ս. Պետրոսյան). Ստուգել Անեցի, երես 65 (հրա. Էլ-Մոսնին). Յովսեփոս Խորենացի (ձե. գրութիւն) զԱղեքսանդրի զանաւոր, (ի «Բիւզանդաց») կը կոչէ (Dulaurier, Chronol. armén. p. 190-)

ճառ մը գրած է մէկ հեղափոխական մը
կը յիշատակուի. Ասորկին խօսքին նայելով՝
կիրեղ երուսաղեմացին Ս. Նշանի երեւման
վրայ այս Անգրեւանի գրած է: Վերը՝ Հայերէն
ձեռագրիս երկու երրորդական Հիպպոլիտոսի
«Գիրք ծննդոց, ին (Liber generationis) Հեռ
ուենեցած բառացի նմանութիւնը տեսնելու: Ես
այս մասը Անգրեւանի կը համարեմ, որ
յայտնապէս Գ. դարուն կիսուն Հիպպոլիտոսայ
ժամանակագրութեան բնագրէն՝ քաղուածը
մը՛րըմ է: Մէկալ կողմանէ՝ Անգրեւանի այս
գրութիւնը յուշանշան է Հայերէնի թարգմանած է
Ե՛րբ դարուն համաժամաւոր գիտուն ուսողա-
գէտն ու աստղաբաշխը՝ Անանիա Շիրակացին,
որ վերոյիշեալ, Հիպպոլիտոսայ ժամանակագրու-
թեան հեռ չհամաձայնող եւ անոր մէջը
չգտնող մասերը, միանգամայն պարսիկ սա-
սանեացի ցանկն իւր կողմանէ աւելցուցած է:
Ըստ ինքեան շերտիղն եւ խոսքով՝ դատակի
ժամանակակցական թուականները կը համա-
ձայնին Շիրակացւոյն ատենին. — թէ այս զմեզ
զբաղընող գրութիւնս՝ Շիրակացւոյն է, նոյն
իսկ գրութեան լեզուն եւ ոճը մասնացոյց կ'ընեն:

ԳՐ. ՆԱԽԱԾԻՆՅՑ

Կ Ե Ն Ս Ա Գ Ր Ա Վ Ա Ն

Ս Ա Ր Գ Ի Ս Բ Ի Թ Ի Զ Կ Ա Ր Ա Պ Ե Յ Ե Ն

Կ Ա Մ

(ԴՈՎՑ. ՍԵՐՃՕ ԿԱՐԱՊԵՏՈՒՅ)

Անցեալ Դարուն սկիզբները, երբ Կ. Պոլիս
կ'ունենար տակաւ խումբ մը Հայ բժիշկներ, որոնք՝
տաղանթազով, գրիւղով ու ճարտարութեամբ մեծ
համբաւ կ'ունենային եւ մինչեւ իսկ թուրքոյ ընդ-
հանուր բժշկութեան բարեկարգիչ, վերանորոգիչ
կը հանգիստանային՝, այն ատենները՝ Չմիւռ-
նիայ ալ կ'ունենար Հայ բժիշկ մը, (իւր անդրա-
նիկ Հայ բժիշկը), որ փայլուն առաքարեղի մը
տեք ըլլալէ զատ՝ նշանաւոր կ'ըլլար նաեւ Չմիւռ-
նիայ շրջանայ քաղաքներուն մէջ, մանաւանդ
Էօսեմիշ:

Սարգիս Կարապետեան կամ Սերժօ Կարապետեան
տօփ, այսպէս կը կոչուի այն բժիշկը, որ գրեթէ
անծանօթ մնացած է, թէեւ՝ մը նուազ մէկ կա-
րեւոր անդամն էր Չմիւռնական Հայ գաղութին:
Զուաւ համեստ դասակարգէ ընտանիքի, եւ

որդի Կարապետ անուն անձի մը, ծնած է՝
1795 թուականին, Չմիւռնիայէն ոչ շատ հեռի
Մարշիսայի մէջ, հաւանականաբար ասոր վերի
թաղը, ուր առաջին նուազ հաստատուած են
կ'ըսուի, Պարսկաստանէն վտարանդի Հայերը՝

Չունինք տեղեկութիւն թէ ով էր իւր
Հայրը, ոչ աւանդի նաեւ թէ էրջ կը դորձեր Մար-
շիսայի մէջ, ուր Հայերն հին ատեններն ընդհան-
րապէս չ'ուշակ են եղած, քիչ մասամբ ալ պո-
գեգործ:

Հատ ցանցաւ ենեաւ, բժշկիս մասին եղած
տեղեկութիւնները, զորս հաճեցաւ յղել ինձ հե-
րուն, իւր ողբացեալ որդին Կարապետ Սերժետեան,
եւ այս ասոր ալ, իւր գրասէր թոռը, Չմիւռնա-
քանակ ծանօթ փաստարանը՝ Վահան Էֆենտի Պար-
տիզպանեան:

Սարգիս իւր մանկական հասակի կրթու-
թիւնը կը ստանայ իւր ծննդավայրին մէջ, ուր
կանխաւոր վարժարան չկար այն ատեն եւ հազիւ
ինքզնուկ լատինայ մը կամ վարդապետ մը կրնար
քիչ մը կարգաւ գրել սորվեցընել, քանի մը
աղայ գիտուն ժողովելով եկեղեցւոյն գաւթիք կամ
վերահասունը:

Մանկութիւնն այսպէս բոլորելով, երբ պա-
տանկութեան կը հասնի, Սարգիս փափայք կ'ու-
նենայ փոխադրուիլ Չմիւռնիա, որ Մարշիսայէն
շատ աւելի զարգացած տեղ մըն էր, եւ ուր կա-
րելի էր դոյլն ինչ ուսումն եւ կրթութիւն
ստանալ:

Սակայն Սարգիս ծնողքը բոլորովին հակա-
ռակ կը կենան իւր փափայքին եւ չեն ուզեր, որ
զաւակներն հեռանայ իրենց գրկէն: Սարգիս համար
տանջանքի ու տառապանքի կենաց մը, պատճառ մը
կ'ըլլայ Մարշիսա մնալը, մինչեւ որ կը յաջողի
ծնողական հաճութիւնն ունենալ:

1810 կամ 11 թուականներուն է, որ Սար-
գիս կ'երթայ Չմիւռնիա. 15 կամ 16 տարեկան
հազիւ:

Այն ատեններն Չմիւռնացի Հայ գաղութը
վառուած ուսման սիրով, սկսած էր արգեն զբաղիլ
իւր զաւակներուն կրթութեամբ, 1799էն ի վեր
հաստատած էր Ս. Մեհրապետ անունով վարժա-
րան մը, ուր՝ յաւերժայիշատակ Ընտրէք ամի-
րային օժանդակութեամբ կը դասախօսէր համ-
բաւաւոր մանանդիներ, Միւրապետ Յեր Եղի-
շանեան քահանայէ՛ Երկր-ձեւ Հայապետական
նեղական Հատորին եւ ուրիշ երկերու Հեղին:

1 «Հայ-ի ԶԳԻՆԻՆ Եւ Երկր-ձեւ» Զ. Երկր-
քահանայի Վերնա 1899: Հատոր Բ, էջ 180-140:

2 «Մեր» էջ 128-129:

3 Մարշիսայի Հայերուն թիւը ըստ շատ քանակի
է այժմ եւ ունին երեք հազար վարժարան, որոնց մէջ կը գա-
տարակուսի 4000 ըստ իրենեւ Հայ մանուկներ: (Վճիռա-
ցոյ բաւաւորակ Վերջնական Քաղաքի Կ. Պոլիս 1891,
Մաս Ե, էջ 6):

4 «Հայ-ի ԶԳԻՆԻՆ Եւ Երկր-ձեւ» Զ. Երկր-
քահանայի Վերնա 1899: Հատոր Ե, էջ 117-118:

5 Վերջինիս Հայապետական, առաջապիտան Բարձրան
նու. Միւրապետ Վանադիցի վարժապետ քահանայի
Չմիւռնիայ 1836, տպեալ յՕրթնագրէ, ՌՄՁԵ: Ի Զպա-
րանի Պոլսոյ Վարժիչից:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000